

Augsburg, 1. November 1578

An Georg Salzhuber

Abschrift: UB Basel, G² I 15, Teil 1, fol. 73r-74v.

S. Binas tuas literas accepi, Georgi, quarum priorib[us] excusas τὴν ἀγραφίαν: cuius causam esse dicis, οὐκ ἀχαριστίαν, ἀλλὰ δειλίαν καὶ εὐλάβειαν. Ac me conqueri saepius de ingratis auditorum animis, non est negandum. Sed vos estis parum acuti Dialectici: τὴν εὐγνωμοσύνην (i cod.) in fucosis et falsis laudib[us] potius sitam esse putatis, quàm in agnoscendis patronorum beneficijs, et praeceptis meis obseruandis: quae non mea sunt, sed Christianae Ecclesiae, cui vos omnem debetis obedientiam. Vos adolescentes me neque laudare, neque vituperare postestis. Deest enim vobis iudicium: et quidem (quid cod.) non deest, vt quae vobis salutaria praeципiuntur, ab hostili animo proficisci putetis: quia pugnant cum falsi nominis studiosorum opinionib[us] et vestris prauis affectib[us].¹ Nam hoc in plerisque vestrum animaduerto, vos sordidissimis (fortasse parentum imitatione) praeditos ingenij id vnum spectare, vt magistelli titulo ornati, vel emendicato, vel emto, ductis vxorib[us] aera tinnientia sitis, et praeclaros vos Theologos putetis, si memoriter conciones ab alijs conscriptas recitetis, et laxa toga, et insolenti oratione, atque arrectis supercilijs fucum rusticis faciat. Longè alia res est, mi Georgi, Theologicum studium, his praesertim exulceratissimis temporib[us]. Requiritur cognitio trium linguarum: postulatur disserendi solida et expedita facultas, quae inanis est sine perfecta Theologiae cognitione: postulatur vitae integritas et omnium prauorum affectuum moderatio, ne vita et morib[us] destruas, quod docendo construxeris. Exemplis enim vulgus magis mouetur quàm praeceptis. Quod si tu ista προπαιδεύματα linguarum, et artium dicendi, et vtriusque Philosophiae cum aliqua Mathematum cognitione, tantillo tempore ita percepisti, vt ad vsum, quoties res postulat, in promptu sint: Evidem fateor, me istud acumen, et tantam memoriam in te, dum meus auditor es, fortasse stupore quodam ingenij mei non deprehendisse. Ego certè, annum iam agens tertium et 60, toto corpore afflictus, et debilis, saepè ea relego, quae annis abhinc penè 50 vel legi vel audiui, neque me huius repetitionis vel piget vel pudet, vel etiam paenitet. Sed vobis meliori fato vtique natis gratulanda est ista biennij πανεπιστημοσύνη. Sed alius latet anguis in herba. Nescio quis Sathan vobis persuaserit, omnem liberalem doctrinam esse superuacaneam, et sine GRADV (quo vero? vtinam non ad inferos, sed ad superos) inutilem. Quid hoc aliud est, quàm Epicuri more ad priuatam vtilitatem, omne esse referenda, neglecta et Repub[lica] et Ecclesia? Pudet me et vehementer pudet, istiusmodi discipulorum, qui τὰ πάρεργα τῶν ἔργων plus faciant, verosqüe doctrinae fructus saepè à me fideliter expositos, vel non intelligi vel negligi à vobis, qui vt sordidissima mancipia praeter demensum nihil curetis, non altè spectantes, sed oculos animi vestri in Barbarico coeno defossos habetis (!). Venio nunc ad stili tui excusationem. Scribis in alijs scholis non esse tantam ἀκρίβειαν: Attamen in nostra educatus es, et ad puritatem Latinitatis, optimis Ciceronis exemplis propositis, assuefactus. Sed quotusquisque vestrum est, qui Epistolas Cic[eronis], Officia, Tusculanas, qui Virgilium, Ouidium, Isocratem (vt alia taceam) pellegerit? In tanta igitur ignauia et stupore, quid mirum est vos rudere potius quàm dicere? Ac ne sis nescius, etiam vir clariss[imus], sapientia, autoritate, beneficentia praestans D. Ioan[nes] Baptista Heinzelius scriptis tuis semibarbaris minime delectatur. Desidia lectionis et imitationis, et studium nugarum et voluptatum, et somnolentia vestrum stylum corrumpit. Fateor equidem paucos nostra aetate curare elegantiam, sed non rectè fit, quod malo exemplo fit, et alij fortassis excusationem habent malae institutionis. Vobis nihil defuit praeter discendi voluntatem, sordidam illam quidem, et

liberali institutione indignam. Seruilia enim ingenia cum parentum morib[us] congruentia cum praeter dignitatem, et meritum ad honesta studia euehuntur, nihilominus in natius suis sordib[us] consernunt, quia ingenuas artes non fideliter didicerunt. Vtinam verò consideraueritis, quām benè vobiscum (vt animi fructus dissimulem quos pauci vel percipiunt vel curant) agatur, qui è plebeis quodammodo patricij fiatis. Ac arrogantia, superbia, luxu, plerique plus estis quām patricij (id quod testantur, qui istinc huc veniunt) sed non imitamini parentum vestrorum siue frugalitatem (si modesti) siue vtilitatem victus et vestitus, si inopes. Mementote qui à primo actu sitis. Mementote cur ista in vos beneficia conferantur? mementote qui sit Ecclesiae vtilis, patronis acceptus, vobis necessarius, Deo probatus, vestrorum studiorum finis. Quae si feceritis, plerique intelligetis vos à proposito scopo toto penè caelo aberrare. Sed iam consilium, quod altera epistola ἐλεγκτικῶς μᾶλλον (vt tu quidem putas) quām συμβουλευτικῶς petis, videamus. Si didicisti physica, Ethica, et reliqua tenes: ἔξεως δυσμετακινητοῦ εὐπορήσας. quis tibi non gratuletur? quis te altioris dignitatis gradu non ornandum esse censeat? Sed quae tantum ἔξις est, omnia philosophica, omne linguarum studium obliuisci, dum vnam atque alteram audis lectionem Theologicam? Itaúe censes τὰ προπαιδεύματα necessitatis non vtilitatis? Quis te Mercurius, vel potius Alastor ita sentire docuit? an non putas, nisi ista vtilia, salutaria, necessaria essent, et patronos et magistros vos isto labore vltrò leuaturos? Sed vos scilicet (quippe in Italia in lustris et ganeis diu versati) Italorum exemplo, Theologiam non ab eruditis linguis, non ab artib[us] dicendi, non ab elementis Philosophiae et Mathematum, sed locis quibusdam communib[us] et Apostillis (!), nescio quib[us] auspicamini, in ijs acquiescitis. Quod si in Iesuitas incideritis, qui nunc in Pontificatu rerum potiuntur: nec tria verba sine Barbarismis profertis, et magis muti estis quām pisces. Egregij sanè Methodici et postillatores, et praeterea nihil. Vobis autem ij sumptus suppeditantur, vt doctrina et eloquentia cum summis certare et debeat et possitis. Surgitote hora 4, studetote per totum diem, nona itote cubitum: abundabitis animo (aio cod.) ad perdiscendum non modo philosophiam et Theologiam, sed etiam ad medicinae et Iurisprudentiae principia percipienda. O me beatum, si adolescenti similis aliqua commoditas contigisset, sed ego et patrimonium consumpsi, et per summas aerumnas, et sordes (quas me recusare non siuit studiorum amor) serò tandem vtcunque emersi. Sed vt ἀποφαντικῶς tibi respondeam. Dominus Heinzelius iubet vos completere magistralis, quas vocant, lectiones, et praefinito spacio confecto, petere testimonium à Decano: atque interim, vnam atque alteram audire pralectionem Theologicam, magisterij pralectionib[us] completis: toto animo in Theologiam incumbitote, et semper tamen aliquid regressus erit ad Musas amaeniores. Et cum denunciata vobis erit vocatio, per mensem vnum atque alterum omnia προπαιδεύματα (si qua fortè exciderint) facilè in memoriam reuocabitis. Magisterio nemini vestrū opus est antequam ad munus vel Scholasticum vel Ecclesiasticum vocetur. Patroni vestri necessitati non superbiae et luxui consultum volunt. Ταπεινοῦσθαι (!) ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ. Vale. et has literas cùm ipse diligenter expendito, tum τοῖς συμφοιτηταῖς σου καὶ συμμαθηταῖς communicato, neque haec senili morositate, sed vero iudicio pioqüe zelo à me esse scripta existimato. Neque tamen quid ego sentiam (cuius sententia nullam habet autoritatem. Ita enim Fortunae meae visum est) considerato: sed meum stilum patronorum voluntatib[us] accommodatum esse persuasum habeto. Augustae Vindelicorum Calendis Nouemb[ris] 1578 anno.

Hieronymus Wolfius.

¹Am Rand vermerkt: Lege Chytream de studio Theologiae instituendo.